

Koncertas, sušildęs Motinų širdis

Motinos dienos minėjime Kauno igulos karininkų ramovės salėje

Gegužės 2 dieną LPKTS Kauno filialas ir Kauno miesto savivaldybės Kultūros skyrius surengė šventinį Motinos dienos minėjimą.

Į Kauno igulos karininkų ramovės salę susirinko buvusių politinės kalinės ir tremtinės, kitų visuomeninių patriotinių organizacijų narės, kaunietės. Kai kurios – lydimos vyru, sūnū, vaikaičių.

Motinos dienos proga susirinkusių sveikino Seimo narė, TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinų frakcijos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė ir Kauno Kristaus Priskėlimo bažnyčios dekanas

Šv. Velykų išvakarėse kauniečiai turėjo puikią progą pasigrožėti medžio drožiniais – prievertstėmis ir rankšluostinėmis, bei pabendrauti su jų autoriumi tautodailininku Albinu Šileika iš Utenos. Ir visai nesvarbu, kad Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos salė nebuvo pilnutele, tačiau, kaip sakė Kauno miesto savivaldybės tarybos narė Ona Nijolė Rudgalienė, „dvasingesnio ir prasmingesnio Didžiojo Penktadienio nesupatyrusi gyvenime...“

„Kiekvienas ateidamas į šį pasaulį kažką atsinešam iš tėvų, iš senelių... Aš gimiau ant laiptų – buvau paliktas lagamine prie vieno namo durų. Mamos rankų nemačiau...“ – nusčiuvinusiai salei pradėjo pasakoti Albinas. Sulaikę kvėpavimą klausėmės dabar jau gražaus, subrendusio žmogaus, policijospareigūno, menininko neeilinės gyvenimo istorijos.

Albinas iš karto pavergė nuoširdumu, paprastumu. Ne vienam ir ašara nuriedėjo besiklausant, kiek daug jam reikėjo pereiti ir visko išgyven-

tai: Kauno „Ažuolo“, Juozo Urbšio katalikiškųjų, Stasio Lozoraičio, Milikonių, Tado Ivanausko vidurinių mokyklų, Jono Basanavičiaus bei „Saulės“ gimnazijų moksleivai, nustebinę profesionalumu. Moksleivių parengusiems mokytojams Seimo narė V. V. Margevičienė įteikė atminimo dovanėles.

Antroje koncerto dalyje Motinas pasveikino ir skambiomis dainomis jų širdis sušildė dainininkas Merūnas

Motinoms koncertavo Kauno moksleiviai

Vytautas Grigaravičius.

Koncertavo Kauno miesto bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai pilietinės dainos ir inscenizacijos konkurso „Dainuoju Lietuva“ laurea-

Vitulskis, į bendrą dainą įtraukęs visą salę, sulaukęs smarkių aplaidimentų ir nuoširdžių šypsėnų.

„Tremtinio“ inf.
Jolitos Navickienės nuotr.

Ilga ieškojimų kelionė

Beveik 60 tautodailininko Albino Šileikos prievertstės puošia Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos salę. Antras iš kairės – parodos autorius tautodailininkas Albinas Šileika

ti: kūdikių ir vaikų namai, internatas – Vilniuje, Šiauliuse, Prienuose, Jiezne – ilgoje kelionėje iki dabarties. Dažnai jo turtas tilpo viename didžiuliame krepšyje – knygos, drabužiai ir drožbos peiliu-

kas. O našlaičio išmoką prarijo bankas, nors tikėjosi, kad ten bus saugiausia.

Kadaise darbų mokytojas pamokė staliaus meistrystės, pirmųjų drožbos elementų. Ir vis stumė Albiną pirmyn,

ragino nesustoti vietoje. Vėliau staliaus amato mokėsi Vilniaus „Ažuolo“ fabrike... Dabar jau daugiau nei 500 darbų padaryta. Daugiau nei 300 iškeliau į pasaulį. Dalis – į užsienį, keletą įsigijo kai-

Reikšmingas jubiliejas – Europos Sajungai 60 metu

Lietuva stoja į Europos Sąjungą

Europos Sajungos (toliau ES) pirmtakas – Europos anglų ir plieno susivienijimas, kurį įkūrė šešios Europos valstybės – Belgija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Prancūzija ir Vakarų Vokietija. Tai buvo iš principo naujas nepriklausomų valstybių bendradarbiavimo būdas pažeites iki tol praktikuotas ekonomines varžytuvės. Lietuva tapo ES nare 2004 metų gegužės 1 dieną kartu su Baltijos šalimis: Estija, Latvija, Lenkija, ir kitomis Europos valstybėmis: Čekija, Kipru, Malta, Slovakija, Slovėnija, Vengrija.

spresti, į koki susivienijimą stoti ar nestoti. Stojimo į ES šalininkai motyvuotai tvirtino, kad ekonominis bendradarbiavimas yra veiksmingesnis negu varžybos ir konkurencija. ES veiklos efektumą patvirtina du esminės svarbos faktai. ES sąveikauja su NATO, o tai veiksmagai stabdo imperinių kėslų neatsikračiusių ekonomiškai ir kariniu požiuriu galingesnius kaimynus. Antrasis faktas kelia malonų nusistebėjimą ir stiprina saugumo savivoką – nė viena ES narė valstybė iki šiol nepareiškė noro ištoti iš ES, o norinčių tapti narėmis netruksta.

Atsikratėme vergijos pančių

Buvo ir tokį priekaištų – iš Sovietų sąjungos išstojoome, Maskvos komandavimo atsikratėme, tai kodėl dabar vėl į naują priklausomybę veržiamės?

(keliamas į 2 psl.)

moturizmo sodybų šeimininkai, kai kurie užsibūna parode. Pačiam kūrėjui mėliausios tos prievertstės, kurias išdovanoja draugams, giminaičiams, kolegoms.

„Beveik niekada iš anksto nenusipiešiu, ką raižysi, mintys tiesiog savaime plaukia,“ – pasakojo Albinas. Po ilgos budėjimo dienos sugrižęs į namus užsidaro savo kabinete prie medžio lentelės. Ši po kelių savaičių virsta nematytais raštais marguojančia prievertste – lengvute, trapia tarsi ažūras. Tautodailininko darbais ne kartą grožėjosi parodų lankytojai Utenoje, Zarasuose, dabar paroda keliauja po Aukštaitijos seniūnijų bibliotekas.

Parodos atidaryme muzikos garsais sielą skaidrino Kauno „Ažuolo“ katalikiškosios mokyklos folkloro ansamblis „Gilė“, vadovaujamas mokytojo Artūro Sinkevičiaus. Nuoširdžius padėkos žodžius moksleiviams tarė LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė.

(keliamas į 2 psl.)

Mokiniai privalo žinoti Pasipriešinimo istoriją

Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje nuolat veda ekskursijas moksleiviams, bendrauju su istorijos mokytojais. Mano išitikinimas beveik 15 metų (tieki dirbu muziejuje) – nepalaužiamas: norint rūmtai pagerinti Pasipriešinimo istorijos žiniasklaidą, būtinas privalomas 18 pamokų kursas, jau devynerius metus sėkmingai vykdomas Kazlų Rūdos mokytojų, Pasipriešinimo istorijos mokymo entuziastų. Jų patyrimas plinta. Jei būtų privalomaskuras, visi mokytojai rimčiau žūrėtų į Pasipriešinimo istorijos dalyką, rimčiau mokytų Pasipriešinimo istorijos.

Kovo 25 dieną muziejuje lankėsi Liudvinavo pagrindinės mokyklos dešimtokai. Po ekskursijos paklausiai mokytojos, kiek pilietinio ugdymo pamoką skiria Pasipriešinimo istorijai, atsakė – dyvylka. Tai jau neblogai. Aktyviausia iš jų – Marijampolės „Rytų“ pagrindinės mokyklos istorijos mokytoja Ramunė Juknelienė. Ji, kaip ir Kazlų Rūdos mokytojai, Pasipriešinimo istorijai dešimtose klasėse skirdavo aštuoniolika pilietinio ugdymo pamokų.

Balandžio 5 ir 14 dieną ji buvo atvedusi į muziejų penktokus. Paklausiai, kiek pamoką Pasipriešinimo istorijai skiriama penktose klasėse. Atsakė – viena. Penktokai, suprantama, dar nepriaugę suprasti pasipriešinimo dramatiškumo, bet vis tiek gerai, kad kažkiek sužino.

Tie mokytojai, kurie kažkiek pilietinio ugdymo pamo-

(atkelta iš 1 psl.)
Kuo Briuselio diktatas bus geresnis už maskviški? Sis europinės politikos priešininkų populiarus argumentas néra nei pagrįstas, nei pateisinas. Pirmiausia, išstoti galima tik iš tokios sajungos ar organizacijos, i kurią buvo ištota savo noru. Stalino-Hitlerio slaptas suokalbis Kremliaje dėl Rytų Europos nepriklausomų valstybių žeminių dailimosi buvo ir yra imperinės politikos siekis, prieštaraujančių tarptautinei teisei ir vertintinės kaip itin sunkus karos nusikaltimas, skaudžiai pažedžiantis žmogaus teises. Kita vertus, atskratymas vergijos pančių niekaip nevadintinas išstojimu.

Agresija buvo dangstoma demagogijos skraiste

I Sovietų sąjungą né viena nepriklausoma valstybė savo noru nepasiprašė. Kremliaus parengtas universalus tariaus „išstojimo“ scenarijus buvo paprastas ir veiksmingas. Pradžioje visu pajėgumu buvo paleista Kremliaus propagandinė mašina, dangčiusi brutaliai ir kruviną agresiją sapaliojimais apie „liaudies vadavimą išburžių ir kapitalistų jungo“.

Po to apskurusios ir alkano raudonarmiečių divizijos okupavo pasmerktą šalį,

Kolektyvinio saugumo poreikis – akivaizdus

Istorijos pamokos nebuvu pamirštos. Kolektyvinės gynybos sistema patikima, kai visos susitarimo šalys ją remia ir vykdo savo įspareigojimus. Ziniasklaidoje pasirodė žinių apie Lietuvos poziciją. Nesileidžiant į atskirų šalių indėlio dalies palyginimą, vis dėlto naudinga būtų vienims piliečiams žinoti, kodėl Lietuvos Respublikos indėlis saugumo sistemon yra pats mažiausias, lyginant su kitomis šalimis? Buvo įspareigota skirti 2 procentus biudžeto lėšų. Tauputi lėšas valstybės saugumo sėskaita vargu ar pateisinama.

Edmundas SIMANAITIS

Balandžio 7 dieną vedžiau ekskursiją Marijampolės Sūduvos gimnazijos dešimtokams. Jų žinios geresnės. Mokytoja, paklausta, kiek pilietinio ugdymo pamoką skiria Pasipriešinimo istorijai, atsakė – dyvylka. Tai jau neblogai. Aktyviausia iš jų – Marijampolės „Rytų“ pagrindinės mokyklos istorijos mokytoja Ramunė Juknelienė. Ji, kaip ir Kazlų Rūdos mokytojai, Pasipriešinimo istorijai dešimtose klasėse skirdavo aštuoniolika pilietinio ugdymo pamokų.

Balandžio 5 ir 14 dieną ji buvo atvedusi į muziejų penktokus. Paklausiai, kiek pamoką Pasipriešinimo istorijai skiriama penktose klasėse. Atsakė – viena. Penktokai, suprantama, dar nepriaugę suprasti pasipriešinimo dramatiškumo, bet vis tiek gerai, kad kažkiek sužino.

Tie mokytojai, kurie kažkiek pilietinio ugdymo pamo-

kų skiria Pasipriešinimo istorijai, ir į muziejų atveda moksleivius. Daugumai nei muziejai labai reikalingi, nei papildomas Pasipriešinimo istorijos pamokos pilietinio ugdymo pamokų sėskaita. Nesakau, kad tie mokytojai piktavališkai nusiteikę. Jiems paprasčiausiai trūksta motyvacijos, nes programoje nėra privalomojo kurso. Jiems dešimtoje klaseje užtenka 1–2 pamokų, nes vadovėlyje yra vos 5 puslapiai ir 5 nuotraukos, skirti Pasipriešinimo istorijai. O mes siūlome puikų Nijolės Gaškaitės „Pasipriešinimo istorijos“ vadovėlį. Leidinyje 300 puslapiai, jis populiarus tarp mokytojų ir moksleivių.

Visi dalykai turi privalomą programą, joje numatytais pamokų skaičius. Tik Pasipriešinimo istorija tokios privalomos programos neturi.

Algimantas LELEŠIUS

Ilga ieškojimu kelionė

(atkelta iš 1 psl.)

Nuostabiai į savo pasakojimą Vytauto Mačernio, Kęstučio Genio eiles pyné tauto-dailininkė, TS-LKD Kauno Šilainių skyriaus pirmininkė Danguolė Juralevičienė. Tai jos dėka kauniečiai galėjo susipažinti su tautodailininku ir jo darbais iš Utenos. „Mane Albino prieverpstės tiesiog užbūrė, kai jas pamačiau“, – prisipažino Danguolė. LR Seimo narė V.V. Margevičienė jai įteikė Ministro pirmininko Andriaus Kubiliaus padėką už nuoširdų bendradarbiavimą ir gerus organizacinius darbus.

Meniškos sielos policininkas A.Šileika ir kolegos atvykės pasveikinti Kauno apskrities viryusiojo policijos komisariato viršininkas Algirdas Kaminskas tą gražų vaikarą griovė nusistovėjusių nuomonę apie rūscius pariegūnus – juk dažniausiai juos vertiname neigiamai ir priskiriame nebūtų dalykų. Komisariato viršininkas A. Kaminskas linkédamas sėkmės ir įteikdamas atminimo dovanėlę kolegai tauto-dailininkui linkėjo, kad būtų įvertintas ir pripažintas ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Audronė KAMINSKIENĖ

TS-LKD PKTF ir LPKTS valdybų posėdžiai

Balandžio 30 dieną Kau- ne, LPKTS patalpose, įvyko Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų Političių kalinių ir tremtinių frakcijos (TS-LKD PKTF) valdybos ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos (LPKTS) valdybos posėdžiai.

TS-LKD PKTF valdybos posėdyje politines aktualijas aptarė LR Seimo nariai: prof.

Arimantas Dumčius, Vincē

Vaidevutė Margevičienė, dr.

Arvydas Anušauskas, Auk-

sutė Ramanauskaitė-Sko-

kauskienė. Buvo diskutuoja-

ma apie G.Songailos narystés

TS-LKD atėmimą, situaciją

Vilniaus savivaldybėje, santy-

kius su lenkais, Lukšių

aikštės sutvarkymą.

Auksutė Ramanauskaitė-

Skokauskienė informavo,

kad Lukšių aikštės aplinkos

sutvarkymo etapas jau baig-

tas: aikštė bus grįsta riedu-

liais. Kitą etapą organizuos

Kultūros ministerija, tačiau

jau dabar aiškūs reikalavimai:

kad nebūtų abstrakcijų ir kad

būtų įamžinti visų laikų Lais-

vės kovotojai.

Seimo Pasipriešinimo

okupaciniams

režimams

dalyvių ir

nuo okupacijos

nukentėjusių asmenų teisių ir

reikalių komisijos pirmininkas

prof. A.Dumčius aptarė

Lietuvos ir Rusijos santykius

bei kvietė pradėti dialogą su

tautiniu jaunimu, jokiu būdu

neatstumti.

Seimo Nacionalinio sau-

gumo ir gynybos komiteto

pirmininkas dr. A. Anušaus-

kas tvirtino, kad kalba dėl ža-

los atlyginimo su Rusija vyks-

ta, tačiau turėtų būti sudaryta

komisija, kuri sudarytų

veiklos tikslus. Taip pat turė-

tu Vyriausybėje atsirasti

struktūra, kuri imtusi tautinių

mažumų problemų, nes

panaikinus Tautinių mažumų

departamentą padėtis pablogėjo.

KGB dokumentų viešinimas

vykssta lėtai, nes tam

skirta per mažai lėšų – reikia

daugiau žmonių, kurie tuo

užsimintų.

Buvo aptarti TS-LKD rei-

kalai. Politinių kalinių ir

tremtinių frakcijos pirmininkė

Vincē Vaidevutė Margevičienė informavo, kad jis dar

vieniems metams yra perrink-

Jurgio Razmos pavaduo-

to, kad Politinių kalinių ir

tremtinių frakcijos nariai sa-

vivaldybių rinkimuose žmonių

buvo įvertinti: „Turime

PKTF narę – Biržų merę Irenę

Varzię, turime viceme-

rių, administracijos direkto-

rių“. V.V. Margevičienė

džiaugėsi, kad į frakciją ate-

nius buvusių politinių kalinių ir

tremtinių vaikai, jaunimas.

Buvo aptartas pasiruoši-

mas gegužės 7 dieną įvyksian-

čiai TS-LKD PKTF rinkimi-

nei konferencijai. IPKT frakcijos pirmininko postą iškelės Vincēs Vaidevutės Margėvičienės, Petro Musteikio ir Birutės Kažemėkaitės kandidatūros. Aptartos ir patvirtintos teikių tarybai TS-LKD PKTF tarybos narių bei TS-LKD PKTF Etikos ir procedūrų komisijos narių kandidatūros.

Taip pat buvo aptartos PKT frakcijos išskeltos kandidatūros TS-LKD prezidiūmą, tarybą, Priežiūros komisiją.

LPKTS valdybos posėdyje LPKTS valdybos pirmininko pavaduotoja Jūratė Marcinkevičienė pateikė valdybos darbo ataskaitą bei pranešę, kad perregistruojamas Lazdijų filialas.

LPKTS pirmininkas P. Jakūčionis informavo apie Šventimo ir mokslo ministerijoje vykusį pasitarimą dėl moksleivių patriotinio ugdymo bei Pasipriešinimo istorijos dėstymo 10 klasėse. Taip pat buvo tariamas dėl 2012 metų LPKTS veiklos programos finansavimo. LPKTS pirmininkas džiaugėsi, kad buvusių politinių kalinių ir tremtinių organizacijų veikla tėsia bei perimą „kitos“ organizacijos, pavyzdžiu, žygiai partizanų takais sėkmingai perėmė jaunimas, o konferencijas mokytojams jau rengia ir LGGR TC.

LPKTS valdyba pritarė valdybos pirmininko Antano Lukšos siūlymui artėjančio LPKTS 25-mečio proga išleisti knygos „Laiko atodangos“ 2 dalį ir nutarė sudaryti redakcinę komisiją bei parangių klausimyną. Posėdyje aptarti Finansų komiteto siūlymai.

LPKTS atsakingoji sekretorė Ona Tamošaitienė priėmė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą projekto „Dėl vyresnio amžiaus žmonėms atstovaujančių organizacijų veiklos remimo“ antro ketvirčio sumą.

LPKTS Jaunesnių kartos komiteto pirmininkė Dalia Maciukevičienė pakvietė į gegužės 21 dieną Kuršėnuose įvyksiantį Jaunesnių kartos sėskrydį, LPKTS Alytaus filialo pirmininkė Stasė Tamašauskienė – į birželio 4 dieną įvyksiantį žygį Dainavos apygardos part

Įmintos žemėn pėdos

(Ištraukos iš Birutės ŽINDULYTĖS-POLIAUSKAJOS prisiminimų knygos rankraščio)

Tėsinys. Pradžia Nr. 16 (942)

I nezinomą kraštą

Naujają Vilnių palikome birželio 19-osios vakare, ketvirtadienį. Žmonės prigludo prie vagono langelių, šaukė, verkė, taip atsiuveindami su Lietuvą. Mūsų vagonas turėjo tryliką numerį, ešelonas – 119157. Traukiniai vienas kitą aplenkdamis pravažiuodavo miestus, vietoves. Sustodavo tik laukuose ir stovėdavo ten ištisas valandas. Birželio 20-ąją pasiekėme Minską, kitą dieną – Oršą. Dvidešimt antrąjį, kai prasidėjo karas tarp SSSR ir Vokietijos, mūsų ešelonas pasiekė Kalinino sritį. Buvo sekmadienis, traukinis sustojo. Prie vagonų pribėgavo žmonės ir kartodavo mums pranešdami žodį „voina“, atsieit, karas! Koks tai buvo visiems baisus žodis...

Keliaujant vagonuose valgyti duodavo kartą per dieną. Trūko geriamo vandens. Privaziuodavo prie vagono katilassu sruba, dažniausiai žuviene nemaloniu kvapu, nuo kurios netrūkus ēmėme viduriuoti. Greitai mirė tik su mama keliaujanti vienturė galšešerių metų mergaitė. Viešpatie, moteris suvyniojo dukrelės kūnelį i paklodę, priglaudė prie savęs ir verkė dieną naktį, kol kūnelis pradėjogesti. Apie tai sužinojė sargybiniai ešelonui sustojus kažkokiam lauke liepė moteriai išsilipti, davė kastuvą ir čia pat, prie geležinkelio bėgių, išakė kasti duobę... Padėti jai draudė, tai kokį gis skausmą kentėjo moteris... Ji kasė... Matėme, kaip ją apliežiai jėgos, bet ji vis kase ir kasė... Pagaliau konvokus atėmė kastuvą, įmetė mergaitės kūnelį į duobę... Motina nualpo. Vienas sargybinis keliais kastuavis žemės užbérė kūnelį, motiną už rankų atvilkė prie vagono ir įmetė. Moterys puolė gaivinti, tačiau tojivis prarasdavo sąmonę. Taip ir keiliavo vienišas žmogus, nei gyvas, nei miręs...

Po kurio laiko mirė pagvenusi moteris. Traukinys sustojo, tad kareiviai liepė senutes kūnų išrengti ir užrankų bei koju jsiūbavę išmetė už bėgių. Kasį ten rado ir ar palaidojo?..

Važiavome toliau: Jaroslavlis, Udmurtija, Molotovas, Sverdlovskas, Omskas, Irtyšius upė. Liepos 3-iąją pamatėme Obę ir Novosibirsą, kitą dieną – Barnaulą. Liepos 5-ąją iš vagonų išlaipinoprie Barnaulo upių prieplaukos. Kelionėje buvome jau 24 dienas. Ten ir nakvojome, apsupti sargybos. Liepos 7-ąją apie pietus vežimais mus išvežė Petrovkos link. Vežė ir toliau, už 7 kilometrų esančią mažą bevardę gyvenvietę miške, tik pažymėtą devyniasdešimt pirmuoju miško kvartalu. Kiek supratome, tokios gyvenamosietovės

buvo numeruojamos nuo pat pirmosios. Ir ne gyvenvietės, o didžiulių Sibiro miškų kirtimo kvartalai, laukę mūsų, tremtinių motinų, darbo jėgos. Mūsų uždavinyse buvo kirsti medžius malkoms Barnaulo mieseto šildymui.

Tas 91-asis kvartalas – tai mažas rusiškas kaimelis, vasaromis gyvenvietę kiekir primeinantis, tačiau žiemomis tik gilius balto sniego paklotas su kyšančiais barakų stogais. Barakai buvo naujutėliai, specialiai mums pastatyti, per rastus dar tekėjo sakai, viskas kvepėjo mišku. Jų buvo trys, stovejokai melio pabaigoje galu į gatvę. Viduje barakas neištarystas, netinkuotas nei iš lauko, nei iš vidaus, lentinės lubos ir grindys, apšvestas žibalinėmis lemponis. Per visą baraką viduryje stovėjo medinis stalas ant kryžiokų, kiekvienai šeimai mediniai gultai taip pat ant kryžiokų, pagalvės vietoje – lenta. Kituose nameliuose buvo pirtis, kontora, NKVD komendantūra, gaisrininkas.

Mūsų barake gyveno 20 šeimų, dauguma 30–40 metų moterys ir vaikai. Ir šiandien atsimenu visų jų pavardes: Sofija Adamonienė, 22 metų, su sūnumi Donatu, besilaikianti; Akvilė Bliūdžiuvienė, 48 metų, su trim vaikais; Veronika Šapkauskienė, 43 metų, su keturiais vaikais; Uršulė Stakienė, 36 metų, jos sesuo Petronėlė ir du vaikai; Stefanija Lapėnienė, 36 metų, ir trys vaikai; gydytoja Felicija Žukauskienė, 49 metų, ir septynoliukmetis jos sūnus Jurgis... Kituose barakuose buvo daug senukų: Pranas Kisielius, 80 metų, žmona Veronika, 60 metų, ir trys suaugę jų vaikai; Jonas Greičiūnas, 78 metų, su žmona ir sūnumi Kaziu...

Greitai moterys buvo pristatyti prie joms nezinomo darbo – karto didelį Sibiro mišką. Kai joms buvo sunku vos apkabinamai puši nupjauti rankiniu pjūklu, paskui nugenereti kirviu... Baigiant pjauti, medis pjūklą užspausdavo, kad patrakuti negalėdavai. O kai griūdavo nupjauta pušis – koks didelis pavojuj kildavo. Dievas padėjo, nes per visą darbą miške nelaimingu atsitikimų nebuvovo. Ir mus, vaikus, kurie irgi buvome pristatyti genetini šakų, sergėjo Viešpats. Žiemomis sniego apklotas gilus, tai kai nukrisdavo nupjautas medis, jo kamienas paskesdavo, tik šakos matydavosi. Apšispavome tą medį ir darbuodavomės sniege iki ausų įklimpė. Vakare, kai moterys grįždavo pavargusios namo sušlapusiai drabužiais, peršlapusiai veltiniai, lopytais sulopytai, reikėjos kubiai išsidžiovinti juos, nes iš pat ryto – vėl į darbą. Jei neišdžiūdavo šimtasiūlė, reikėdavo jardarbę eiti šlapiai...

(bus daugiau)

„Kai miglų debesynai užklojo vakari peizažą, tikta paukščių alasas dar neleido panirty į sapnų karalijos pašaulį, po sunkių vasaros dieinos darbų mūsų šeima atgulė atilsėlio,“ – sakė Mindaugas Babonas.

Tiek tos birželio nakties, vos akis užgula miego šiluma, o rytuose jau vėl įsiplieskia aušros spinduliai. Man aštuonmečiui nenuoramai atmintinįstrigo, ir likovisam gyvenimui, 1941-ųjų birželio

parduoda čigonams.

Kažkada Martynas atpažino arkliavagį iš balso, kai šis bandė nujoti jo arklius ir kai jo taikli kulką kliudė vaginės ranką. Trémimo naktį Kūčkailis narė mūsų kambarius. Kažkada per mušties sukiužinta jo nosis sakyte sakė – saugokitės šito šettono, kitaip liksite be duonos kąsnio...

Kūčkailis – tarybinis beržas ir jau raudonųjų beraščių tituluotas „pogrindinin-

Liudvikas, įžengdamas į kambarį, nustėro: duktė Ele-nutė verkė supdama aštuonių mėnesių sesę Cecilią, Jonukas ir Jūratę, lyg maži kačiu-kai, glaudėsi vienas prie kito, trys mažiausieji klūpejo iškė-lę rankeles prieš niekadėjus.

Prieš vaikus su pistoletu rankoje šakojoši arkliava-gys, lyg būtų šių namų šeiminkas.

Pro duris įėjo tetulė Pranciška Mačiulytė. Kūčkailis suėmė ją už rankos.

– Palik ją ramybėje, ji svetima, kunigo, poeto Maironio sesuo, – paprasė mamutę.

– Nutilk! – suspigo trémėjas. – Mes jus visus išrausim iš čia, kaip pikto-žoles iš daržo.

Liudvikas atkirto: „Kuris piktzolė? Tu ar aš? Aš dorai dirbu, o tu vagiliau ir bastaici iš kaimo į kaimą...“

Kariškis kažką raše, jam nė motais, kad šalia jo jau valandą kitą stovi du aštuntą dešimtį perkopę Martynas Babonas ir Pranciška Mačiulytė bei būrys pusnuogiu vaikų. Pykčio pagautas Liudvikas suriko: „Niekšai, šaudyk arba leiskit seniesiems atsisėstr, ovaikams apsirengti!“

Kariškis baigė rašyti ir tą popieriu atidavė Kūčkailiui. Sis garsiai perskaitė: „Esate perkeliami į kitą gyvenvietę. Ruoškitės!“

„Atrodė, kad ši siaubo naktis neturės pabaigos. Jau metas aušrai tekėti, bet ir gamta tarsi šetono pakerėta pasislėpė už juodo debesies šešelio, kad išgąsdinta neužgestų...“

Užgeso. Taip likimas lėmė, kad tikta po trisdešimt šešerių metų, išgyventų šaltoje Komijos žemėje, patekėjo Laisvės saulė ir nušvietė kelią į Tėvynę, – sakė Mindaugas ir prašė, – Duok, Dieve, kad ašarėlė niekada neriedėtų...“

– Tai už ką raudonieji be-raščiai taip žauriai nubaudė jūsų šeimą? – paklausiau Mindaugo.

– Mano senelis Martynas platinė lietuvišką spaudą, už tai caras jį nuteisė. Grįžęs iš tremties išvyko į Vokietiją. Iš ten nuvyko į JAV ir keturiolika metų po žeme kasė anglų. Sugrįžęs į Lietuvą iš nusigvenusio rusų dvarininko nupirkо 170 hektarų žemės, iškūrė Ra-seinių apskrities Burneikių vienkiemynę. Tai ir buvo pretekstas ištemti už sążiningą darbą ir teisėtai išsigytą turtą.

Albinas SLAVICKAS

Babonų šeima (iš kairės): Jūratė, Jonas, Motina Elena, viršuje iš dešinės Mindaugas ir du vokiečių tremtiniai iš Pasvalio. Tremtyje apie 1951 metus.

keturioliktosios nakties siāubo viražai. Tos nakties tylų šeimos miegą pakirto baisus šunų skalijimas, lyg jie gintu-si nuo gaujos vilkų...

Už durų pasigirdo gailesčiu pasaldintas vyro balsas:

– Gerieji žmonės! Paklydom eidami į Ariogalą, atstumkite durų velkė, pasédėsim, kol aušrelė patekės...

– Tuoju pat, – atsakė senelis Martynas Babonas.

Kol Martynas išstojo į basutes, už durų suriaumojo: neatidarot, laužiam! Ir pasipylė smūgiai. Durys kaip matėtai išvirto, net langų stiklai nuo trenksmo išbyrėjo.

Pro išvirtusias duris išvirto sovietų kareiviai ir apylinkės pirmininkas Antanas Kūčkailis bei jo sėbras Pranas Šarka. Senelis Martynas su įžiebtą lempa iškeltose rankose taip ir liko stovėti kaip buvo išsakyta. Martynas atpažino juodais darbais pagarsėjusį arklių vagi Kūčkaili.

Jei kaimo sueigose kilda vo muštinės, policija žinojo – Kūčkailio ir jo sėbrų darbas. Kūčkailio sėzinė juoda. Doro darbo nedirbo, bet gyveno linksmai, ir skanėstų ant jo stalą netruko. Jo draugai – žyda, čigonai ir kito klio plauko bastūnai. Kai-mo žmonės žinojo, kad Kūčkailis vagia arklius ir

ku“ jautési tarsi jautis sūra-gais. Sovietų kariškis barė Martyną ir mane, aštuonme-ti, nežinia už ką...

Išgąscio pagautas palin-dau po Martyno marškiniais ir laukiai kas bus. Kūčkailis suriko: „Kur Liudvikas?“ (mano tėvas). Martynas atsakė: „Jis turi šeimą ir miega“. Trémėjas nerimo, laidė ka-karinę triaukščiai keiksma-zodžiai.

Štai kas išibrovė į mūsų namus – plėšikas ir vagis, pardavės garbę ir sažinę okupantui iš Rytų, – porino Martynas.

„Kūčkailis darbavosi, iš-kratė Martyną nuo galvos iki padų, o mane, kaip kokį šunei-lij, nuspręs prie sienos“, – pri-siminė Mindaugas.

Pamatės mamutę, apsuptą būrio vaikų, Kūčkailis suriko: „Kur Liudvikas?! Tasvelnio išpera, buožė, nacistas...“

Vaikai išgąsdinti klykė. Mamutė, glausdama vaikus, pati pravirko. Kūčkailis tarsi žiurkė lakstė nuo lango prie durų. Užsiropštė ant viškų ir atitempė iš ten užsimiegojusi Liudviką Baboną.

– Na, niekšė, nepavyko pasprukti!

– Didžiuokis, arkliavagy, kad suradai mane, vesk pasraudonskūr, kuriam padus lažai, – pasakė Liudvikas.

Pirmojo trėmimo 70-mečio sukakčiai

Brandmajoras Stasys Dumčius

Tėviškė ir vaikystės aplinka

Stasys Dumčius gimė 1906 metų birželio 26 dieną Šakių rajono Paežerėlių valsčiaus (dabar Kriukų seniūnija) Eiciūnų kaime, Sūduvos švietėjo mokytojo Petro Dumčiaus šeimoje.

Tėvas Petras Dumčius gyveno carinės priespaudos metais, kuomet buvo uždrausta lietuviška spauda. Pradžios mokslų sémési pas kaimo daraktorių. Baigęs Veiverių mokytojų seminarą, Petras Dumčius pradėjo mokytojauti Šakių mokykloje, tačiau už lietuvišką veiklą iš šių pareigų buvo pašalintas ir išskeltas į sulenkėjusį Suvalkų kraštą. Išsirūpinęs perkėlimą į gimtajį kraštą, gavo mokytojo darbą valdinėje Svetoshino mokykloje, Žemaičių Panemunės parapijoje. Tą mokyklą 1896 metais perėmė į savo ūkį Paežerėlių valsčiaus Eiciūnų kaime. Pusę amžiaus mokytojavęs, 45 metus dirbo gimtajame krašte.

Petro Dumčiaus žmona Elena Slivinskaitė buvo kilusi iš senos bajorų Slivinskų giminės (bajorystės teisės su teiktos 1460 metais). Paežerėliuose ir gimė Stasys Dumčius, jauniausias iš septynių vaikų.

Stasys Dumčius augo so dyboje apsuptyas lietuviškos kaimo aplinkos ir ugdomas meilės savo tautai ir kraštui dvasia. Prie sodybos buvo 7 margų sodas, užveistas medelynas ir bitynas, todėl Dumčių vaikai ir mokiniai sužinodavo daug žemės ūkio, sodininkystės ir bitininkystės paslapčių. Besilankantys so dyboje buvo vaišinami vaisiai ir medumi. Mokiniai ir jų tėvai sodybą vadino „Dumčiaus akademija“.

Baigęs pradžios mokyklą tėvų namuose Stasys Dumčius viduriniojo mokslo siekė Kaune, nuo 1922 metų – Kauno jėzuitų gimnazijoje. Mokytis Stasys Dumčius atvyko gerai pasiruošęs, nes Eiciūnų mokyklos mokytojas, Stasio tėvas, vaikus gerai paruošdavo, jie sekmingai mokėsi toliau.

1927 metais jis baigė Kauno jėzuitų gimnaziją. Buvo išskirtas Kauno moksleivių garbės nariu. Jis priklausė Paežerėlių valsčiaus „Geležinio vilko“ organizacijos kuo patai. Po šešerių metų Marijampolėje, LK Vytenio 9 pėstininkų pulke, savanoriu atliko karinę prievoles. Jam buvo suteiktas puskarininkio laipsnis. 1931–1933 metais studijavo VDU Teisės fakultete.

Kadangi turėjo užsidirbtis pragyvenimui, istojo į Kauno savivaldybės savanorių ugniaugesių komandą. Studijas teisė, tačiau teko atsidėti ugniaugesių darbui. 1933–1940 metais buvo Kauno savivaldybės ugniaugesių viršininko pava duotojas, vyr. brandmeisteris. 1940 metais, nuo sovietinių okupantų iš Lietuvos laikinai į Vokietiją pasitraukus brandmajorui Jonui Šimkui, Stasys Dumčius éjo Kauno savivaldybės brandmajoro pareigas.

Laikinosios sostinės ugniaugesių komandoje

Ugniaugesybos pažanga ir idėjos po Lietuvą skleidėsi iš Kauno, laikinosios sostinės. 1936 metais Lietuvoje veikė šios ugniaugesių organizacijos: valstybinės (kariuomenės, gelezinkelių, vėliau – šaulių), savivaldybių (profesionalių ugniaugesių komandos Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Umergėje), visuomeninės ir privačios savanorių ugniaugesių komandos. 1938 metais Kauno savivaldybės ugniaugesių komanda buvo viena iš didžiausių, joje buvo 65 ugniaugesių, turėjo gerą priešgaisrinę techniką, buvo pasiekta aukštasis profesinis lygis.

Paskutiniuoju ugniaugesių viršininku buvo Stasys Dumčius, šiai sunkiai profesijai atidavęs beveik 8 metus. Lygiagrečiai S. Dumčius vadovavo sukarintai Kauno savivaldybės ugniaugesių-šaulių 1 rinktinės „Pilies“ kuopai. Stasys Dumčius buvo užmezgęs platius ryšius su užsienio šalių ugniaugesių ir draugijomis. Pats ugniaugesybos reikalais lankėsi Latvijoje, Estijoje, Čekoslovakijoje. Aktyviai dalyvaudavo gesinant gaisrus. 1935 metais sumaniai užgesino gaisrą husarų kareivinėse, 1937 metais – ūkio banke. Už aktyvų darbą ugniaugesyboje ir Šaulių sąjungoje apdovanojotas pasižymėjimo ženklais ir medaliais. Stasys Dumčius skaitydavo ugniaugesybos paskaitas policininkams, skautams, ugniaugesiams, karybos – šauliams. 1938 metų kovą jis iniciavo ir administavo Kauno miesto skautų sanitarijos ir priešcheminės apsaugos kursus, pirmasis įkūrė laboratoriją gaisrų priežastims tirti. 1938 metų birželio 3 dieną Kauną aplankė Norfolko ugniaugesių sąjungos pirmininkas, Anglijos parlamento narys ir karaliaus riteris Thomas Cook ir ponias Cook. Svečius lydėjo ir rengė

niuose dalyvavo vyr. brandmeisteris Stasys Dumčius.

Stasys Dumčius aktyviai dalyvavo atkuriamos Lietuvos visuomeniniame ir politiniame gyvenime. Nuo 1922 metų buvo skautų ir „Geležinio vilko“ organizacijų narys. 1932–1933 metais – „Jaunosios Lietuvos“ Kauno centro valdybos pirmininkas, priklaušę VDU Neolituānų korporacijai ir „Humanitas“ bendrijai. Nuo 1937 metų 21 apylinkėje jis buvo kandidatas į Tautininkų sąjungą. S. Dumčius pasireiškė kaip aktyviausias „Ugniaugesio“ laikraščio platintojas. Buvo Lietuvos ir Estijos ryšių draugijos narys, Vilniaus išvadavimo sąjungos narys.

Kauno ugniaugesiai sovietams okupavus Lietuvą

1940 metų birželio 15 dieną Raudonoji armija okupavo Lietuvą. Pagal iš anksto paruoštą planą sovietiniais metodais pradėta pertvarkyti valstybės institucijas, likviduotos visos lietuviškos tautinės organizacijos, tarp jų – ir ugniaugesių organizacijų sąjunga, sustabdytas ugniaugesių laikraščio leidimas.

Sovietinių atėjūnų valdymo metodai ir veiksmai sėjo tarpusavio nepasitikėjimą, nežinomybę dėl ateities, baimę dėl neatsargiai ištarto žodžio tapti „liaudies prieš“. Nelengya buvo Stasiui Dumčiui toliau vykdyti vadovo pareigas, ypač išvykus į gaisrus. Mat „politiniai vadovai“ rodydavo savo galią ir, neturėdami supratimo apie ugniaugesybą trukdydavo ugniaugesiams ramiai dirbti, terorizuodavo, graisdavo ginklu sušaudyti arba pasodinti į kalėjimą.

Galima manyti, kad esant tokiai valdžiai Stasys Dumčius ir pats turėjo abejonių dėl tolimesnio darbo ugniaugesių komandoje. Tuo labiau kad iš darbo Darbo rūmuose jau buvo pašalinta ir žmona Konstancija.

Konstancija Mažuolytė-Dumčiuviene gimė Aukštaitijoje. Baigusi Rokiškio gimnaziją studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universitete. Cia istojo į „Svajos“ Šaulių korporaciją. Siekdama puoselėti tautiškumą, lietuviškus papročius, su kitais studentais sukūrė šokių ir dainų ansamblį. 1936 metais Kauno kultūros rūmuose sukūrė tautinių šokių ansamblį „Suktini“, tapo pirmaja vadove. Buvo aktyvi sportininkė.

(keliamo į 6 psl.)

Sveikiname

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusį Algimantą apygardos partizaną, politinį kalinį Povilą ŠVELNI.

Linkime stiprios sveikatos, neblėstančios energijos, ilgų gyvenimo metų ir Dievo palaimos.

Laisvės kovos bendražygiai

* * *

Mes, Kazlų Rūdos buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, neįsivaizduojame savo patriotinės veiklos be buvusios Vorkutos politinės kalinės Valerijos STREIMIKIENĖS parėmimo, organizavimo, skatinimo, palaimy whole. Nuo Atgimimo pradžios Ji – didžiausias moralinis autoritetas. Jos namai – nuolatinio mūsų būrimosi vieta.

Miela Valerija,
Aukštaitiškoji siela,
Pritapusi Kazlų Rūdos miškų erdvėj.
Gal vien tik debesilių sėliai
Tau mena tėviškė ir vėjas,
Siūbuojantis pušų kamienus,
Kaip Vajasiškyje,
Kur liko kryžčianti vaikystė...
Po to jaunystė už spylgiuotų aptvarų...
Bet viską atlaikei
Tarsi pagairių vėjų liepa,
Mus burianti per kaitrą ir per lietu.

80-ojo jubiliejaus proga –

Kazlų Rūdos buvusių politinių kalinų ir tremtinų vardu Algimantas Lelešius

* * *

Prasmingo 60-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusį tremtinį, LPKTS Tauragės filialo pirmininką Antaną STANKĄ.

Mes linkim Jums,
kad veido raukšlės nevagotų
Ir lūpas puoštų šypsena,
O jei skaidrus lašelis
nusiristų skruostu,
Kad tai tik būtų
džiaugsmo ašara tyra.
Ilgų, laimingų, prasmingų metų, sveikatos, Dievo palaimos!

LPKTS Tauragės filialas

* * *

Aš dainuosi, kad mylimas kraštas.
Susilauktu skaistėsnės dienos.
Laisvės vėjas arimais, kad neštų
Žodij laisvės iš mano dainos.

Mielieji Rokiškio buvusių tremtinų ir politinių kalinų choro nariai, sveikiname 20-mečio proga! Te ir toliau plačiai skamba tėvynės, tremties ir partizanų dainos. Sveikatos, džiaugsmo, laimės ir ilgų dainomis skambančių metų!

LPKTS Rokiškio filialas

* * *

Dėkojame paaukojuose Vytauto Juodsnukio knygos „Suvalkijos partizanų takais“ antros dalies leidybai:

Kaziui Matulevičiui – 200 litų,
Vytui Miliauskui – 100 litų.

**LPKTS valdybos pirmininkas
Antanas Lukša**

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumeratos indeksas – 0117.

Prenumerata kainuoja: 1 mėn. – 7 Lt, 3 mėn. –

21 Lt, 6 mėn. – 42 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį.

Prenumerata priimama „Lietuvos pašte“ iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

Pirmojo trėmimo 70-mečio sukakčiai

Brandmajoras Stasys Dumčius

(atkelta iš 5 psl.)

1940 metais, pasitreniravusis Aleksoto aeroklube, aviacijos šventės metu pasipuošusi tautiniai rūbais išlėktuvu išsoko su parašiu. Konstancija Dumčiuvienė buvo ypač aktyvi visuomenininkė, kartu su kitomis ugniagesių žmonomis subūrė pagalbos grupę ugniagesiams, dirbantiems dideliuose gaisruose. Paruošdavo maisto, rūpinosi pirmosios pagalbos teikimu. Aktyvus darbas Šaulių sąjungoje, ryški tautinė patriotinė veikla buvo „priežastis“ ją atleisti iš darbo.

Po to, kai padorių žmonių pastangomis 1940 metais Stasys Dumčius išvengė atleidimo, vadovauti Kauno ugniagesiams politrukų priežiūroje jam teko nebeilgai: 1941 metų sausio 1 dieną buvo pašalintas iš tarnybos. Dar kurį laiką jam buvo leista gyventi bute gaisrinės pastate, tačiau uždrausta susitikinėti ir kalbėtis su ugniagesiais, lankytis komandos patalpose.

Atleistas iš tarnybos Stasys Dumčius gavo darbo cukraus akcinėje bendrovėje, vėliau dėstė Kauno technikume.

Birželio 14 dieną Dumčių šeima buvo suimta, sugrūsta į gyvulinius vagonus ir kartu su kitais nelaimėliais išvežta į Sibirą. Naujosios Vilnios stotyje Stasys Dumčius buvo atskirtas nuo šeimos ir išvežtas į Archangelsko srities lagerius. Žmona Konstancija Mažuolytė-Dumčiuvienė, daugiau nei metukų sūnus Arimantas (būsimasis žymus kardiochirurgas, profesorius, LR Seimo narys, visuomenės veikėjas) ir giminaitė auklė Marytė Liutkutė buvo ištremti į Altajaus krašto Chabarų rajono Martovkos tarybinio ūkio 5 fermą. Konstancija su sūnumi, stebuklinė išlikę gyvi (Marytė po keletių metų mirė), iškentėję daugiau nei šešerių metus tremtyje, iš Sibiro slapta sugržo į Lietuvą. Konstancija gyveno kita pavarde, slapstėsi ir taip išvengė pakartotino trėmimo. Padėjo ir globojoti žmonės ir artimieji. Ši tvirta ir atkakli moteris sugebėjo išleisti sūnų Arimantą į mokslą, vėliau padėjomarčiai Onai Elnai, buvusiai tremtinei, išauginti du vaikaičius – Marių ir Jolantą, sulaukė Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo. Ji bu-

vo aktyvi LDK Birutės kariņkų šeimų moterų draugijos Kauno skyriaus narė. Mire 2006 metų birželio 8 dieną, eidama 92 metus, palaidota Petrašiūnų kapinėse.

Brandmajoras Stasys Dumčius

Kančios keliu į amžinastį

Naujosios Vilnios geležinkelio stotyje atskirtą nuo šeimos Stasį Dumčių igrudo į gyvulinį vagoną, ir prasidėjo sunki kelionė iki Ladogo ežero.

Lageryje įkalintieji iš Lietuvos né vienas nebuvo teistas. Lagerio valdžia pradėjo fabrikuoti grupines bylas. Kaltinimus pateikdavo įvairiausius. Tai galėjo būti ir maišto organizavimas, ir sovietinės valdžios šmeižimas, ir kiti absurdžiai kaltinimai. Pirmąją 12 kalinių grupę apkaltino ruošimusi pabėgti iš lagerio. I šią grupę pakliuovo ir Stasys Dumčius. Toks kaltinimas buvo visiškai absurdžias.

Tuo metu vyko karas, sąlygos kaliniams visiškai pablogėjo. Badas ir sunkus darbas išsekino nelaiminguosius. Stasys Jameikis, išlikęs gyvas iš 1505 pirmosios – baisiausios deportacijos kalinių grupės, lageryje praleidęs tryliką metų, paraše unikalą atsiminimą knygą „Traukinys rieda į amžinastį“. Leidinyje jis rašė: „Dauguma lagerio vyrų man buvo nepažistami, tačiau pažiūrėjus į vieną iš jų – Stasį Dumčių, kurį Kaune gerai pažinojau ir grožėjaus i jo stotu, laikysena, išvaizda, supratau, kad Berijos ir šiam archipelage užkurtas katilas veikia visus vienodai. Abudu buvome Stasai, kadaise abu raudonskruos-

čiai, abudu energijos ir ryžto kūrybiniams darbams kūpini... Tai nebuvo tas skaitaus veido, linksmų, žvitrių akių Dumčius. Jo asmenyje susitikau su katorgos darbų nustekentu, gražių veido bruožų netekusio, išsišovusiais žandikauliais, tačiau dar ryžtingu lyg kovai su ugnimi, savo jégomis pasitikinčiu, darvilties nepradarusiu ir užsispyrusiu net kančiose nepralaimėti, kaip man tada atrodė – dar dvišiškai nepalūžusio lietuviu... šešeliu. Užbai-giant mūsų pirmajį šio susitikimo pokalbi, matyt, ižvelgdamas mano akyse nuostabą dėl jo išvaizdos, tepasakė:

– Nesistebék, aš tavo veidrodis – ir tu ne kitoks. Bet laikysimės!

Stasys Dumčius žiauriu tardymu, kankinimų neišlaikė. 1942 metų gegužės 16 dieną žuvo nesulaukęs teismo proceso pabaigos. Iš 24 žemiečių vienuolika mire tardymo izoliatoriuje sau-sio–vasario mėnesiais. Kiti šios fiktyvios bylos dalyviai: J. Linartas, L. Maziliauskas, J. Rėklaitis, K. Mickevičius, B. Merkeliš, M. Naudžiūnas, J. Vinča, A. Dailydė, I. Jurgelevičius, B. Stasiūnas, A. Vilimas, J. Blochas, J. Masiliūnas ir kiti, remiantis RTFSR BK 319 ir 320 str., 1942-05-22 Nr. 449 nuosprendžiu, nutesti aukščiausia bausme – sušaudyti!

Stasys Dumčius buvo palaidotas bendrame žuvusių kape, Archangelsko srities Plesecko rajono Puk-saozero lagerio 10 zonoje. Dabar šia vieta iš Tumenės nutiestas dujotiekis.

Žemė – šventa, tik žmonės ją išniekina žiauriu elgesiu. Tolimame Archangelsko krašte žemė priglaudė iškilų Lietuvos sūnų, Kauno savivaldybės brandmajorą Stasį Dumčių, tūkstančius lietuvių ir kitų tautybių žmonių. Žiupsnelis žemės iš šio bendro kapo Lietuvos Atgimimo metais atvežtas ir palaidotas Kauno Petrašiūnų kapinėse. Pašventintas šis kapas tapo atminimo vieta žmogaus, mylėjusio Lietuvą ir dirbusio Tévynės naudai.

Brandmajoro Stasio Dumčiaus atminimas įamžintas Kauno ugniagesybos ir Vytauto Didžiojo karo muziejuose.

Parengė Vitas RIMKUS

Puoselėjamas memorialas negrižusiems

LPKTS Kauno filialo iniciatyva Kauno miesto savivaldybė 1995 metais šio miesto Petrašiūnų kapinėse išskyre 7000 kvadratinį metrų sklypą įrengti memorialą negrižusiems mūsų tautiečiams iš įkalinimo ir tremties vietų sovietinės okupacijos metu. Pagal architekto, taip pat buvusio 1941 metų tremtinio, Vaclovo Sakalausko projektą buvo sukurtas įspūdingas ansamblis, primenantis geogra-

Talkininkai Tautos kančių memoriale Kauno Petrašiūnų kapinėse Jono Sakelio nuotr.

fiją pagrindinių vietovių, kur Amžinojo poilsio atgulė apie 28 tūkstančiai vien tremtinį. Manoma, kad tremties vietoje yra apie 900 kapinių, kurių dalį pasisekė aplankytí, siek tiek patvarkytí, sudaryti jų schemas nuo 1989 metų organizuojamoms ekspedicijoms. Pradžioje jose dalyvavo entuziastingi bendrijos „Lem-

kapinėseyra palaidota daugelis žymių Lietuvos valstybės, meno ir kultūros žmonių.

Kiekvieną pavasarį LPKTS Kauno filialas organizuoja šio memorialo teritorijos tvarkymą. Tokia pavasarine talka Tautos kančių memoriale buvo organizuota Motinos dienos išvakarėse.

Vytautas GULIOKAS

Ačiū talkininkams

Balandžio 29 dieną LPKTS Šiaulių filialo nariai Ginkūnų kapinių tremtinii sektorius surengė kasmetinę tradicinę talką, skirtą Motinos dienai. Atvežėme juodžemio, išnešiojome ji, išlyginome. Talkoje dalyvavo ir LPKTB, TS-LKD nariai. Diena buvo nuostabi – Dangus laimino ir džiaugėsi kartu su mumis. Talkininkų susirinko kaip niekada daug, nors ir pavargę, suplukę, tačiau nuoširdžiai padirbėj, geros nuotaikos sustojome bendrai nuotraukai.

Nuoširdus ačiū visiems talkininkams, ypač Eduardui Manovui, Stasiui Dauguiui, Virginijai Arlauskienei, Jonui Laugaliui. Telaimina mus Dievas.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ

2011 m. gegužės 6 d.

Tremtinys

Nr. 17 (943)

7

Haris Lapas 1924–2011

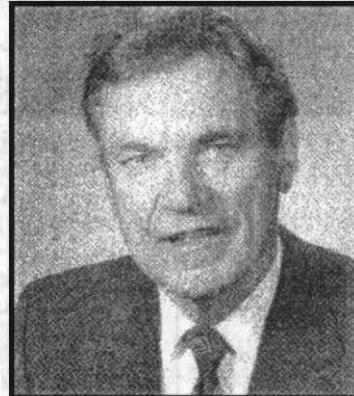
Kovo 23 dieną Toronte, Kanadoje, mirė Haris Lapas, žymus lietuvių išeivijos veikėjas, didis Lietuvos patriotas.

Gimė 1924 metų balandžio 14 dieną Geniuose, Klaipėdos krašte, geležinkelio stoties viršininko šeimoje. Haris buvo jauniausias iš keturių vaikų. 1944 metais baigė Kauno technikos mokyklą, išgijo elektros inžinieriaus profesiją. 1941 metais jo vyriausias brolis Viktoras, baigęs inžinerijos mokslus Prancūzijoje, žuvo kovoje su sovietų okupantu. Haris Lapas sušeimosis nariais 1944 metais pasitraukė į Vakarus. Atdidurė politinių pabėgelių stovykloje Vokiečijoje. 1947 metais emigravo į Kanadą. 1949 metais vedė Gražiną Merkelytę.

Baigė universitetą, dirbo „Canadian Comstock Co. Ltd.“, pakilo nuo jaunesniojo inžinieriaus iki užsienio skyriaus vyriausiojo vadovo pareigų. 1965 metais Haris Lapas įkūrė savo įmonę „Lapas Consulting Engineers Ltd.“

Haris Lapas mėgo savo darbą, mylėjo šeimą, niekada nepamiršo savo lietuviškų šaknų, brolio pasiaukojimo už tévynę. Nuo pirmųjų Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metų iki 2004-ųjų buvo Lietuvos Respublikos generaliniu garbės konsulu Kanadoje. Haris Lapas buvo labai veiklus lietuviškos bendruomenės gyvenime, dosnai ją rėmė. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga taip pat ne kartą sulaukė. J. Haris Lapas daug prisidė-

Pro memoria

jo prie Lietuvos ir Kanados santykių bei ryšių plėtojimo. Lietuvai siekiant narystés NATO, Kanadoje Jis skleidé informaciją apie Lietuvos strateginius tikslus bei laimėjimus. Už nuopelnus Lietuvai LR Prezidentas Valdas Adamkus 1999 metais Haris Lapą apdovanojo LDK Gedimino ordino Karininko kryžiumi.

Skelbimai

Gegužės 7 d. (šeštadienį) LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) **10 val.** įvyks TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos tarybos posėdis; **12 val.** – TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos ataskaitinė-rinkiminė konferencija.

TS-LKD PKTF pirmininkė V.V. Margevičienė

Gegužės 8 d. (sekmadienį) 14 val. Alytaus Šaulių namuose įvyks **LPKTS Alytaus filialo narių susirinkimas**. Dalyvaus Alytaus savivaldybės atstovai. „Būsimos“ dokumentinis filmas. Koncertuoja buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras „Atmintis“. Prašome aktyviai dalyvauti.

LPKTS Alytaus filialas

Gegužės 8 d. (sekmadienį) 15 val. Klaipėdos universiteto Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) įvyks nebaigto ataskaitinio rinkiminio susirinkimo tęsinys. Darbotvarkėje – valdybos ir tarybos bei komisių rinkimai. Turėkite nario pažymėjimą. Galėsite sumokėti nario mokesčių, užsiprenumeruoti „Tremtinį“. Prašome aktyviai dalyvauti.

Gegužės 14 d. (šeštadienį) minėsime Kalniškės mūšio **66-ąsias metines**. **12 val. šv.** Mišios Simno bažnyčioje. **14 val. šventinis** renginys „Teskamba žygio dainos milžinkapių šaly“ Kalniškės mūšio vietoje.

Autobusas Lazdijai–Simnas išvyksta **11 val.** nuo Lazdijų savivaldybės aikštės. Maloniai kviečiame dalyvauti.

Gegužės 14 d. (šeštadienį) Radviliškyje įvyks buvusių politinių kalinių ir tremtinių chorų festivalis, skirtas Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai. **10 val.** Radviliškio parapijos bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už žuvusius Priskėlimo apygardos partizanus. **11 val.** minėjimas ir koncertas Radviliškio kultūros rūmuose. Dalyvaus solistė Judita Leitaitė ir buvusių politinių kalinių ir tremtinių chorai: Kauno – „Ilgesys“, Kėdainių – „Diemedis“, Tauragės „Tremtinys“, Radviliškio „Versmė“, Radviliškio kultūros centro mišrus chorai. Maloniai kviečiame dalyvauti.

Užjaučiame

Mirus Lietuvos garbės konsului Kanadoje, LPKTS rėmėjui

Hariui Lapui,
nuoširdžiai užjaučiame žmoną Gražiną, sūnū Ričardą ir dukterį Ritą su šeimomis, artimuosius.

LPKTS valdybos pirmininkas Antanas LUKŠA

Gegužės 21 dieną (šeštadienį) Šiaulių aps., Kuršėnuose, įvyks tradicinis 8-asis LPKTS jaunesnių kartos sąskrydis, skirtas 1941 metų trėmimo 70-mečiui, LPKTS pirmininko pavaduotojo Vidmanto Palujansko atminimui, Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės dienai, bei Kuršėnų 430 metų sukaktiai paminėti.

Programa: **11 val. šv.** Mišios Kuršėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje. **12 val.** sąskrydžio atidarymas Kuršėnų parke. Vyks sportinės varžybos, pažintis su liaudies amatais. Dalyvaus: LPKTS Kuršėnų, Šiaulių ir Mažeikių chorai, jaunimo muzikos grupės „Neto“ ir „Intro“, Alytaus jaunimo kultūros centro šokių kolektyvas „Rūta“, Šiaulių rajono kultūros centro šokių kolektyvas bei kaimo kapela „Ringuva“. **16 val.** vakarėlė. Dalyvaus Žalėnų kaimo kapela. **17.30 val.** sąskrydžio uždarymas.

Atvykstantieji ant priekinio automobilio stiklo turi turėti užrašą „I sąskrydži“ ir LPKTS ženkla. Tel. **8 600 83333**, **Aniceta Grikšienė**.

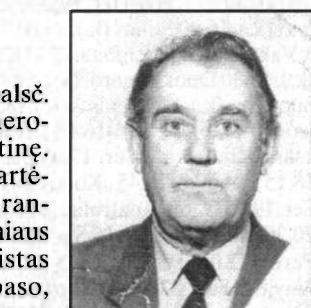
ILSEKITES RAMYBEJE

Vladas Šukys

1926–2011

Gimė Šiaulių aps. Padubysio valsč. Beinoriškių k. 1944 m. įstojo į generolo P. Plechavičiaus Vietinė rinktinę. Kai vokiečių ir sovietų frontas priartėjo prie Dubysos, pateko į sovietų rankas. Kalintas Šiaulių kalėjime, Vilniaus KGB rūsiuose. 1945 m. nuteistas 10 m. Kalėjo Kazachstano Karabaso, Kengyro, Džezkazgano lageriuose. 1954 m. pervežtas į Petropavlovsko kalėjimą. Išleistas į tremtį – Akči-Tau miestelį. 1956 m. grįžo į Lietuvą. Apsigynė Šiauliouose, vedė, užaugino dvi dukteris ir sūnū.

Palaidotas Bazilionų kapinėse.

LPKTS Šiaulių filialas

Gegužės 15 d. (sekmadienį) kviečiame į generolo Kazio Veverskio vardo suteikimo tiltui per Nevėžį renginį: **12 val. šv.** Mišios Raudondvario bažnyčioje, **13.30 val.** atminimo lentos atidengimas ant tilto, **13.50 val.** atminimo valandėlė prie koplystulpio Kazio Veverskio žūties vietoje.

Gegužės 20 d. (penktadienį) Šakių r., Lekėciuose, minėsime Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės bei jaunimo patriotiškumo dieną. **11 val. šv.** Mišios partizanų žūties vietoje Rūdšilyje. **12 val.** žuvusių partizanų pagerbimas, krašto apsaugos ministrė Rasos Juknevičienės pranešimas. **12.30 val.** Lietuvos kariuomenės ginkluotės paroda bei koncertas Lekėcių girininkijoje.

Gegužės 21 d. (šeštadienį) Alytuje rengiamas 1948 m. Taštyo rajono tremtinių ir jų vaikų susitikimas. **10.30 val. šv.** Mišios Alytaus Angelų Sargų bažnyčioje. Popamaldū aplankė Laisvės varpą, eisime į Šaulių namus (Dariaus ir Girėno g. 10), kur vyks buvusių tremtinių popietė, bus pristatyta nauja partizanių dainų kompaktinė plokštėlė.

Teirautis tel. **(8 315) 42 647, 8 615 13 531** Elena (Alytė) Grudzinskienė.

Gegužės 21 d. (šeštadienį) Panevėžio rajone, Berčiūnuose, rengiamas Krasnojarsko krašto Partizansko rajono tremtinių susitikimas. **13 val. šv.** Mišios Berčiūnų bažnyčioje. Po pamaldų vyks popietė „Pabūkime kartu“.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Teirautis tel. **8 682 52418**.

Gegužės 21 d. (šeštadienį) 12 val. Šakių r. Sintautų Šv. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už 1948 m. gegužės 24 d. žuvusį Tauro apygardos Žalgirio rinktinės 35 kuopos partizaną Vladą Rimkų-Aidą. Po pamaldų Kudirkos Naumiesčio sen. Kasikėnų kaimo kapinėse bus šventinamas kryžius. Kviečiame dalyvauti.

Gegužės 22 d. (sekmadienį) 10.30 val. Marijampolės Šv. Vincento Pauliečio bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už 1948 m. tremtinius, išvežtus iš Marijampolės apskrities, Vilkaviškio, Gižų, Šunskų, Antanavo, Sasnavos, Igliukos, Kazlų Rūdos, Višakio Rūdos, Pilviškių ir kitų miestelių, maklakoviečius, igarkiečius, grįžiusius ir likusius išsėtis Sibiro žemėje. Po pamaldų susitiksime Lietuvininkų g. 9.

Marijampoliečių maklakoviečių bendrija

Gegužės 29 d. (sekmadienį) 11 val. Alyvės bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Rakatanskų kaimė žuvusius partizanus ir apylinkės gyventojus. Po pamaldų vyksime į Rakatanskų mišką, kur bus šventinamas paminklinis kryžius.

Teirautis tel. **(8 5) 275 7546, 8 676 14 042**, Vytautas Mačionis.

Birželio 4 d. (šeštadienį) įvyks žygis Dainavos apygardos partizanų takais.

Organizatorius – LPKTS Alytaus filialas. Teirautis tel. **(8 315) 31 811, 51 957, 8 694 07 641**.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>
Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB "SEB" bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė

Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@erdves.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ remia

Spausdinio spaustuvė UAB

“Rinkos aikštė”, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Offsetinė spauda 2 sp. lankai.

SPAUDOS,

RADIO IR

TELEVIZIJOS

RĒMIMO

FONDAS

Kaina 1,75 Lt

Tiražas 2940. Užs. Nr.

